

BOSHLANG'ICH SINFLARDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY METODLAR VA YONDASHUVLAR

Ahtamqulov Muhriddin Ahtamqul o'g'li¹, Do'stmuxammadova Xolida Zafar qizi²

¹*Samarqand davlat universitetining Urgut filiali tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi kafedrasida assistenti*

²*Samarqand davlat universitetining Urgut filiali boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi*

E-mail: muhriddinahtamqulov@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari fanini o'qitish jarayonida qo'llanilayotgan zamonaviy pedagogik metodlar va innovatsion yondashuvlar yoritilgan. Unda raqamli ta'lim vositalaridan samarali foydalanish, o'quvchilarda axborot madaniyatini shakllantirish, interfaol metodlar orqali darsga qiziqishni oshirish kabi masalalar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, kompyuter savodxonligi, algoritmik tafakkur va ijodiy fikrlashni rivojlantirishda multimedia platformalari, o'yin texnologiyalari, masofaviy ta'lim tizimlaridan foydalanishning afzalliklari tahlil qilingan. Maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar, dars samaradorligini oshiruvchi metodik yondashuvlar ham keltirilgan.

Kalit so'zlar: Axborot texnologiyalari, boshlang'ich ta'lim, zamonaviy pedagogik metodlar, o'yin texnologiyalari, differensial o'qitish, baholash usullari, formatif baholash, summative baholash.

Kirish

Bugungi kunda axborot texnologiyalari hayotimizning barcha sohalariga chuqur kirib kelmoqda va ta'lim jarayonida ham uning o'rnini tobora oshib bormoqda. Boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari fanini samarali o'qitish uchun zamonaviy metodlar va yondashuvlarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada biz axborot texnologiyalari fanini bolalarga qiziqarli, tushunarli va amaliy tarzda o'rgatishda innovatsion usullar, interaktiv texnologiyalar va pedagogik strategiyalar haqida batafsil to'xtalamiz. Shuningdek, o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash va ularning texnologiyalarga bo'lgan qiziqishini oshirish uchun zamonaviy yondashuvlarning qanday qo'llanilishi mumkinligini ko'rib chiqamiz. Umaman olganda Axborot texnologiyalari (AT) fanining boshlangan sinflarda o'qitilishi bugungi kunda juda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Texnologiyalar tez sur'atlarda rivojlanib borayotgan zamonaviy dunyoda, yosh avlodni dastlabki bosqichlardan zamonaviy axborot vositalari bilan tanishtirish, ularning bilimlarini shakllantirish va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish ayni paytda ustuvor vazifa hisoblanadi. Boshlang'ich sinflarda AT fanini o'qitish nafaqat texnik ko'nikmalarni o'rgatish, balki bolalarning muammolarni hal qilish, mantiqiy fikrlash, hamkorlikda ishlash va ma'lumotlarni samarali boshqarish kabi ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Shuningdek, bu fan orqali o'quvchilar axborot xavfsizligi, internet etikasi, raqamli madaniyat kabi muhim masalalarni ham o'zlashtiradilar. Shu bois, boshlang'ich ta'limda axborot texnologiyalari fanining o'rnini va ahamiyatini chuqur tushunish, samarali o'qitish metodlarini joriy etish muhimdir.

Individual yondashuv va differensial o'qitish. Individual yondashuv va differensial o'qitish boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari fanini samarali o'rgatishda muhim ahamiyatga ega. Har bir o'quvchining qobiliyatlari, qiziqishlari va o'rganish sur'ati turlicha bo'lgani sababli, bitta metod yoki yondashuv hamma uchun teng darajada samarali bo'lmaydi. Shu bois, o'qituvchi har bir talabaning individual ehtiyojlarini hisobga olib, dars jarayonini moslashtirishi lozim.

Differensial o'qitish orqali o'quvchilarni bilim darajasiga, o'rganish uslubiga va qobiliyatlariga qarab guruhlariga ajratish mumkin. Masalan, ilg'or o'quvchilar uchun murakkabroq topshiriqlar tayyorlab, ularni yanada rivojlantirishga yo'naltirish mumkin. Shu bilan birga, qo'shimcha yordamga muhtoj bo'lgan o'quvchilarga esa oddiyroq tushuntirishlar va ko'proq amaliy mashqlar berish maqsadga muvofiqdir.

Individual yondashuv o'quvchilarning o'ziga xosligini hurmat qilishga va ularning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida har bir

o'quvchining o'rganish jarayonini monitoring qilish, shuningdek, interaktiv va moslashuvchan ta'lim resurslarini yaratish imkoniyati mavjud. Natijada, o'quvchilar o'z qobiliyatlariga mos tarzda bilim oladi va axborot texnologiyalari faniga qiziqishi ortadi.

Shunday qilib, individual yondashuv va differensial o'qitish metodlari boshlang'ich sinflarda axborot texnologiyalari fanini o'qitishda ta'lim sifatini oshirish hamda har bir o'quvchining maksimal potensialini ochishga yordam beradi. Bu yondashuvlar zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashganda, ta'lim jarayoni yanada samarali va qiziqarli bo'ladi.

O'quv jarayonida o'yin texnologiyalarining qo'llanilishi. O'quv jarayonida o'yin texnologiyalarining qo'llanilishi o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida, o'yinlar orqali axborot texnologiyalari fanini yanada interaktiv va qiziqarli qilish mumkin. O'yin texnologiyalari o'quvchilarga murakkab tushunchalarni amaliy misollar orqali o'rganishga yordam beradi, shu bilan birga ularning mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi[3]. Masalan, kompyuter o'yinlari, simulyatorlar yoki gamifikatsiya elementlari dars jarayoniga kiritilganda, o'quvchilar o'rganayotgan mavzuni yanada chuqurroq tushunadilar va faol ishtirok etadilar. Shuningdek, o'yin texnologiyalari yordamida baholash jarayonini ham yanada samarali tashkil etish mumkin — o'quvchilar o'z bilimlarini o'yinga asoslangan topshiriqlar orqali sinab ko'radi va darhol natijalarni ko'rib, xatolarini tuzatish imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijada, o'yin texnologiyalarining qo'llanilishi o'quv jarayonini yanada qiziqarli, samarali va interaktiv qiladi, bu esa boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'zlashtirish darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Axborot texnologiyalari fanini o'rgatishda baholash usullari. Axborot texnologiyalari fanini o'qitishda samarali baholash usullari o'quv jarayonining muhim qismi hisoblanadi. Baholash nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini aniqlashga yordam beradi, balki ularning o'zlashtirish jarayonini yaxshilash va motivatsiyasini oshirishga ham xizmat qiladi. Zamonaviy ta'lim yondashuvlarida baholash faqat test va yozma ishlar bilan cheklanmaydi. Interaktiv va amaliy usullar, masalan, loyihalar taqdimoti, guruh ishlari, o'yinlar va real hayotdagi muammolarni hal qilish orqali o'quvchilarning ko'nikmalarini baholash keng qo'llanilmoqda. Shuningdek, formatif baholash (jarayon davomida baholash) va summativ baholash (dars yakunida baholash) o'rtasidagi muvozanatni saqlash muhimdir. Formatif baholash o'quvchilarga o'z xatolarini aniqlash va to'g'rilash imkonini beradi, bu esa o'qitish sifatini oshiradi. Shuning uchun, o'qituvchilar baholash jarayonini o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirishlari kerak.

Texnologiyalar yordamida baholashni avtomatlashtirish va o'quvchilarning natijalarini tezkor tahlil qilish mumkin. Masalan, onlayn test platformalari va interaktiv baholash vositalari o'quvchilarning bilimlarini samarali va tezkor baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish uchun ochiq savollar va muammoli vazifalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Natijada, zamonaviy baholash usullari o'quvchilarni faollikka jalb etadi, ularning texnologiyalar sohasidagi bilim va ko'nikmalarini chuqurlashtiradi hamda ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi.

O'qituvchilarning malakasini oshirish va doimiy rivojlanish. O'qituvchilarning malakasini oshirish va doimiy rivojlanish zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismidir. Axborot texnologiyalari sohasidagi tezkor yangiliklar va innovatsiyalar ta'limda samarali foydalanishni talab qiladi, shuning uchun o'qituvchilar muntazam ravishda o'z bilim va ko'nikmalarini yangilab borishlari lozim. Malaka oshirish kurslari, vebinarlar, seminarlar va amaliy treninglar orqali o'qituvchilar yangi dasturiy ta'minot va pedagogik metodlarni o'zlashtirib, dars jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, o'zaro tajriba almashish va professional hamkorlik o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirib, ularni doimiy rivojlanishga undaydi. Natijada, malakali va zamonaviy yondashuvlarga ega bo'lgan o'qituvchilar boshlang'ich sinf o'quvchilarining axborot texnologiyalari sohasiga qiziqishini oshiradi va ularning bilim darajasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Malaka oshirish. Axborot texnologiyalari (AT) fanining kelajagi juda istiqbolli va doimiy ravishda rivojlanib bormoqda. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar hayotimizning barcha sohalariga chuqur singib ketgan bo'lsa, ertangi kunda esa ularning ta'lim jarayonidagi o'rni yanada

muhimlashadi[2]. Boshlang'ich sinflarda AT fanini o'qitishda zamonaviy metodlar va yondashuvlar bolalarning texnologiyalarga qiziqishini oshirish, ularni kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalari bilan ta'minlashga yordam beradi.

Kelajakda sun'iy intellekt, virtual va kengaytirilgan reallik, blokcheyn kabi innovatsion texnologiyalar o'quv dasturlariga integratsiya qilinishi kutilmoqda. Shuningdek, individual ta'lim yo'nalishlari va onlayn platformalar yordamida har bir o'quvchining qobiliyatiga moslashtirilgan ta'lim olish imkoniyatlari kengayadi. Bu esa o'quvchilarni zamonaviy talablar asosida tayyorlash, ularni texnologik taraqqiyotga moslashishga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

Shuning uchun ham kelajakda AT fanini o'qitishda pedagoglarning doimiy malaka oshirishlari, yangi yondashuvlar va metodlarni o'zlashtirishlari zarur. Bu esa ta'lim sifatini oshirish va yosh avlodni raqamli dunyoga tayyorlashda muhim omil hisoblanadi. Axborot texnologiyalari ta'limining istiqbollari inobatga olgan holda, biz bolalarga nafaqat texnik bilimlar, balki ularni ijodkorlik bilan qo'llash ko'nikmalarini ham berishimiz lozim.

Kelajak istiqbollari. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar va ta'limiy o'yinlardan, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodiy izlanish va mantiqiy fikrlash doiralarini kengaytirish bilan birga ularni darslarda o'rganganlarini hayot bilan bog'lashga, qiziqishlarini oshirishga yordam beradi. O'qituvchilarning bunday zamonaviy talablar asosida yaratilgan sharoitlardan samarali foydalanib, darslarni ilg'or pedagogik hamda axborot kommunikatsiya texnologiyalari asosida tashkil etilishi ta'lim-tarbiya jarayonini sifatini kafolatlaydi.

Bizningcha, ta'limiy o'yinlarga qo'yiladigan asosiy talablar quyidagilardan iborat:

- Ta'limiy o'yinlar o'quvchilar yoshiga mos bo'lishi kerak;
- O'yinlar o'tilayotgan mavzu mazmun-mohiyatiga mutanosib bo'lishi lozim;
- Ta'limiy o'yinlarni o'tkazish vaqti aniq belgilanishi shart;
- Ta'limiy o'yinlar ham ta'limiy, ham tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lishi kerak;
- Ta'limiy o'yinlarning o'tkazilish maqsadi, ahamiyati belgilanishi lozim.

Yuqoridagi talablarga amal qilingandagina dars samaradorligi ortadi va zamonaviy texnologiyalar ta'lim samaradorligiga xizmat qiladi.

Xulosa

Axborot texnologiyalari fanizni boshlang'ich sinflarda samarali o'qitish zamonaviy metodlar va yondashuvlarni tatbiq etishni talab qiladi. Ushbu maqolada keltirilgan usullar orqali o'quvchilar nafaqat texnologiyalarning asosiy tushunchalarini o'zlashtiradilar, balki ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal etish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Interaktiv darslar, amaliy mashg'ulotlar, hamkorlikka asoslangan faoliyatlar va o'yinlar orqali darslar yanada qiziqarli va samarali bo'ladi. Shuningdek, o'qituvchilar uchun doimiy malaka oshirish va zamonaviy ta'lim resurslaridan foydalanish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova, G. Axborot texnologiyalari vositasida boshlang'ich sinfda ta'lim sifati va samaradorligini oshirish. Buxoro davlat universiteti ilmiy jurnali. 2020.
2. Jabborov, A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining informatikaga oid ko'nikmalarini rivojlantirish yo'llari. O'zMU Ilmiy jurnali, 2021, 2(67), 123–129.
3. Ergashev, M. Informatika fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish. Samarqand: "Zarafshon" nashriyoti. 2019.
4. A.Saidov Interfaol ta'lim metodlarining psixologik asoslari uslubiy qo'llanma SamDU nashr-2015